

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind I 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 9. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr01-shoot-idm139849789943888/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

FORORD

Det 19. århundredes Danmark var rigt på levnedsbøger af høj lødighed og svingende pålidelighed i det dokumentariske: Oehlenschläger, Hauch, H. C. Andersen, Goldschmidt, fru Heiberg. Men Goethe havde iltet og legaliseret genrens bevægelsesfrihed ved hjælp af sit private og universelle sesam: *Dichtung und Wahrheit*. Og Goethes poetiske tvelys passede til fru Heibergs temperament og fantasi. Hun kendte til en underverden, og hun førte sig frem som olympier. Sandheden kunne anes, hvis man gik rundt om hele bjerget.

Et liv, genoplevet i erindringer er det 19. århundredes Jammersmåde, selv om det vel næppe er de sorgfulde farver, der umiddelbart falder i øjnene. Fru Heibergs eksklusive guldalder-martyrium unddrager sig på alle måder det barbariske. Der er ingen, der har lagt hende i lænker. Hendes monumentale memoireværk er en roman, et udviklings-epos, i nok så udpræget grad som en topografi over et ekstraordinært levnedsløb i småstaden København. »Den menneskelige sjæls højere udvikling,« som hun sagde. Eller de specielle fru Heiberg'ske mekanismer.

Formålene var flertydige. Værket er i sit meget lange forløb lagt an som en strategi. Der er tale om en iscenesættelse af skæbnens og fru Heibergs viljesytringer, og bogen udfolder sig fra kapitel til kapitel i intimt nuancerede variationer over et tema, som man til en begyndelse kunne kalde: Johan Ludvig Heibergs minde. Det vil sige eftermæle. Den opmærksomme og distante ægtefælle skulle beskyttes og kanoniseres oven på pøbelens mishandlinger, og havde han muligvis ikke været tilstrækkeligt af kød og blod her på jorden, så kunne han i erindringsværket genopstå som en ventlig helgen i fru Heibergs litterære Elysium.

Men apologien udvidede sig undervejs. Blandt andet til at omfatte hendes eget eftermæle, som ikke nødvendigvis er identisk med dynastiet Heibergs. Formelt allierer hun sig human og post-

humt med Heiberg. Hun tænker meget på ham, inden hun lægger sig til at sove, men hun drømmer ikke om ham. Hun er lædt alene, mens hun kæmper med sin tales legeringer af akteur og defensorat.

Fru Heiberg, der var født i Napoleon-året 1812, lige inden statsbankerotten, og levede indtil 1890, Estrups tid, var en moderlig og jomfruelig madonna, almissegivende, med elementær sans for hel-ligbrøde, ukrukket, når det kom over hende, varmhjertet og gnistrende, tankefuld som en heroine hos Karen Blixen, undertiden monstros, et geni i perfid: gennemført god opførsel. Hendes skæbnetto viser, at hun har haft samme Vorherre som den syv år ældre H. C. Andersen, men kan bide sig mere ironisk ad, når hun afgav responsum om den herskende klasse, som de begge skaffede sig adgang til og underlagde sig. Ikke sjældent breder hun sjælen ud og synger af faldt bryst på sin storladne måde, hvor sentimentaliteten holdes i ave af hendes ubarmhertighed, men hun samler skøtterne umiddelbart bagefter, audiensen er forbi i et nu. Hun er dydig og dydsiret, hun er åndsoverlegen og rå. Hendes fantasi er overordentlig, og hendes passion er livsvarig. Både stoltheden og fordommene bevares intakt gennem de mange år. Sandheden så langt hun ser den. Det er ikke alfedans det hele.

Generationer har gjort fru Heiberg til genstand for gudedyrkelse. Man har stænket sig med vand og knikset foran hendes billede. Eller man har gjort indsigelse i form af retfærdig eller uretfærdig harme, sund eller usund fornuft. Drøftelserne i parterter har holdt sig levende op gennem tiden. Men hvis hendes domme føles hvasse, så virker hendes anfægtelser, der spores bag ved det skrevne som en perpetuel uro med næsten tragisk ræsonnans, ikke mindre ubarmhertige. Hendes værk skulle også nok kunne opfattes som en sjælelig baderejse med det formål at opnå en katharsis, en helbredelse for demonernes infektion. Tilskyndelserne fik hun fra en nobel samtids idealer, eller hun hentede dem fra sit livslange dilemma mellem dyd og hengivelse. Hun skrev som et middel til selvsprøvelse, ønskede heftigt at huske skuespilkunsten som »en skøn leg«, men vidste at hun var moralsk i vande og frembar straks efter hele sin alvor for at forsvare det, der havde været hendes liv. Hun søgte at forene, hvad hun kaldte natur og skønhed